

Mjällåns dalgång

– trolska raviner och hisnande nipor

Dramatisk natur i stilla dalgång. Vid Mjällån kan du se en del av Sveriges kvartärgeologiska utveckling – en utveckling som fortfarande pågår.

När inlandsisen smälte bort forsade den nuvarande Faxälven fram här, som numer är en biflod till Ångermanälven.

Älven hade då ett betydligt kraftigare flöde än det som idag är den stilla Mjällån. De forna vattenmassorna gjorde att enorma mängder sediment avsattes i området.

Vattnet har med tiden eroderat 50 meter ner genom sedimenten och skapat en dramatisk natur med branta nipor, knivskarpa ryggar och platåer i olika höjdnivåer.

Isälvar och vanliga älvar

I botten av dalgången finns en isälvsavlagring med grovt sediment som överlagras av finkorniga postglaciala sediment, dvs. sediment som avsattes efter att inlandsisen dragit sig tillbaka. När landet hade höjt sig så mycket att dalgången stod ovanför havsytan påbörjades de postglaciala vattendragens erosion. Material som eroderades vid ett ställe transporterades och avsattes senare nedströms.

Först eroderades det översta, finkorniga, materialet och allteftersom älven skar sig ner i grövre material fördes detta med vattenströmmen och avsattes längre ner längs älven.

Den postglaciala lagerföljden blir då den omvända, jämfört med en isälvsavlagring, med det finkorniga materialet längst ner och grövre mot ytan.

I Mjällåns dalgång finns hela denna lagerföljd bevarad: från de grova isälvs-sedimenten i botten, överlagrade av glaciala och postglaciala finkorniga sediment och på ytan sandiga älv sediment.

Västernorrlands högsta vattenfall

På västra sidan av dalgången finns Västernorrlands högsta vattenfall, det 90 meter höga Västanåfallet.

I sin nedre del har ån ett meandrande lopp som ger vattendraget ytterligare en dimension med gamla älvfåror och system av raviner. Landskapsformerna här är ovanligt välutvecklade och mycket typiska för en norrländsk dalgång.

Meanderbågar och nipor

- ◀◀ Fotot visar en del av Mjällåns meandrande lopp. Närmast i bild en meanderbåge.
- ◀ En terrängskuggad jordartskarta som visar en del av Mjällån. Här ser man tydligt hur dagens Mjällån slingrar sig fram, men också några av de gamla flodfårorna (de svarta strecken). De olika färgerna i kartan symboliserar olika jordarter, där till exempel de gröna ytorna står för isälvsavlagringar.
- ▲ När älven har eroderat ner genom de finkorniga sedimenten bildas kraftiga erosionsbranter; nipor.

Här ser du de geologiska processerna "live"

Erosionsprocesserna pågår än idag och tack vare det blottläggs jordlagren och därmed hela den kvartärgeologiska utvecklingen sedan senaste istiden. Mjällåns dalgång är därför en tacksam plats att studera geomorfologiska förlopp, jordlager och deras historia.

Meandring – kraftigt slingrande åfåra i flacka sediment. Med tiden överges slingorna och en ny åfåra bildas.

Fakta om Mjällåns dalgång

- Vad: Mjällåns dalgång utefter en sträcka av ca 4,5 km. En mindre del av området norrut, Västanåfallet, är naturreservat med ett naturum "Naturinformation Västanåfallet" som bland annat berättar om områdets geologi.
- Var: 4 mil väster om Härnösand. 2,5 mil norr om Timrå som ligger i dalgångens förlängning mot söder.
- Koordinater: Sweref 6958441, 623583, Västanåfallets naturreservat.
- Tillgänglighet: Väg 331 sträcker sig längs Mjällåns östra sida. Utefter dalgången finns fina utsiktspunkter och vandringsleder. Längs ån kan man paddla kanot.

Västanåfallet, Västernorrlands högsta vattenfall.

Foton på detta uppslag: Karin Grånäs.

